

МЕНЕДЖМЕНТ

УДК 338.43:330.341.1:004.9

JEL Q12, O3, M15

Значення онлайн-ресурсів в поширенні агроінновацій

Корінець Р.Я.¹ , Бачинський Р.Л.² ¹ Національна асоціація сільськогосподарських дорадчих служб України² Білоцерківський національний аграрний університет

Корінець Р.Я., Бачинський Р.Л. Значення онлайн-ресурсів в поширенні агроінновацій. Економіка та управління АПК. 2021. № 2. С. 193–204.

Korinets R., Bachynskiy R. The importance role and place of online resources in wide-spread agroinnovation. AIC Economics and Management. 2021. № 2. PP. 193–204.

Рукопис отримано: 28.09.2021 р.

Прийнято: 03.10.2021 р.

Затверджено до друку: 09.12.2021 р.

doi: 10.33245/2310-9262-2021-169-2-193-204

Доведено, що на сьогодні мікро- та малі сільськогосподарські підприємства (ММСП) обмежені у доступі до кращих сучасних агропрактик через наявність як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників.

Онлайнвий ресурсний центр «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» має на меті забезпечити агро ММСП практичними знаннями та показовою базою про сучасні аграрні технології в Україні та світі, які можна впровадити в плодоовочевому секторі, секторі тваринництва, аквакультури, птахівництва (окрім курей), кондитерської та крафтової продукції. Такий ресурс має стати комунікаційною платформою, насамперед, між тими, хто впроваджує сучасні підходи і технології, та їхніми потенційними послідовниками.

Зважаючи на те, що ключовими бенефіціарами ресурсного центру є суб'єкти підприємницької діяльності, є очевидною ідея перетворення центру у суб'єкт підприємницької діяльності, який надає послуги як таким суб'єктам, так і органам влади, органам місцевого самоврядування для успішного впровадження аграрної політики, розвитку сільського підприємництва.

Отже, ресурсний центр «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» допоможе вирішувати проблеми та завдання не лише продуцентів, поширювачів та впроваджувачів агроінновацій, кращих агропрактик, а також органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Послуги, які будуть надаватися через онлайн-платформу «Кращі агропрактики для ММСП», зможуть забезпечити поширення інноваційних технологій, які мають практичне застосування в середовищі малих та середніх суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу.

Використовуючи онлайн-платформу як комунікатор, планується забезпечити постійний та ефективний зв'язок між сільськогосподарськими товаровиробниками, науковцями, освітянами та дорадниками.

Створення інформаційного ресурсу по галузевому принципу дозволить сконцентрувати в одному місці інформацію про кращі сучасні агропрактики та забезпечить доступ до них для кінцевих споживачів – сільськогосподарських товаровиробників, використовуючи наявні канали поширення інформації у системі сільськогосподарського дорадництва.

Ключові слова: інновація, сільськогосподарське підприємство, онлайн-платформа, дорадництво, агропрактика.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. На сьогодні мікро- та малі сільськогосподарські підприємства (ММСП) обмежені у доступі до кращих сучасних агропрактик через наявність як об'єктивних, так і суб'єктивних чинників.

В Україні наразі лише незначна кількість ММСП характеризується сучасними практи-

ками ведення власного господарства. Однак, їх потенціал в Україні дозволяє з впевненістю сказати, що за наявності доступу до потрібної інформації, напрацювань та встановлення тісних зв'язків між ММСП, дозволить кардинально змінити ситуацію, навіть у короткостроковій перспективі. Як результат, підвищиться ефективність їх діяльності, рівень життя сільського

населення, зростуть доходи місцевих бюджетів, що позитивно вплине на загальний стан сільських громад та сільських територій.

Широкий попит на сучасні агропрактики сприятиме встановленню тісних зв'язків між науковцями, проєктувальниками та ММСП, стимулюватиме розвиток аграрної науки.

Через відсутність єдиної інформаційної системи збору, систематизації і розповсюдження інформації про кращі сучасні агропрактики, вони практично не відомі широкому загалу ММСП, мало використовуються у їхній діяльності. Насамперед, йдеться про онлайн-сервіси, що є важливою складовою в управлінні агропідприємством на різних рівнях менеджменту: від агронома та інженера до власника господарства. Однак, щоб такі сервіси дійсно допомагали в прийнятті управлінських рішень, вони мають містити актуальні і достовірні дані.

Проблемам вивчення теоретичних, методологічних та практичних засад інноваційного розвитку підприємств, зокрема і аграрних, присвячена значна кількість наукових праць таких вчених як Амоша О.І., Бабенко А.Г., Бажал Ю.М., Березіна Л.М., Бланк І.О., Борисова В.А., Брудник С.С., Ковальов В.В., Койлі Б., Лозинська Т.М., Макаренко М.П., Махмудов Х.З., Михайлова Л.І., Назаренко І.М., Овчаренко Т.С., Писаренко В.В., Плаксієнко В.Я., Пригожин А.І., Райс Т., Савчук О.О., Сухоруков А.І., Терещенко С.І., Харів П.С. та ін.

Водночас, ряд питань інноваційного розвитку аграрних підприємств потребує подальшого вивчення внаслідок змін внутрішнього та зовнішнього середовища їх функціонування.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних засад та практичних рекомендацій щодо впровадження онлайн-ресурсів з метою поширення інновацій в середовищі сільськогосподарських підприємств.

Матеріал та методи дослідження. Поставлені завдання вирішували за допомогою таких методів: абстрактно-логічний; економічного аналізу та порівняння; анкетного опитування; графічного методів.

Результати дослідження та обговорення. На сьогодні незначна кількість ММСП розуміє важливість екологічно чистих та ресурсощадних технологій, хоча світовим трендом є ведення виробництва з мінімізацією впливу на навколишнє середовище [1]. Вивчення та розповсюдження кращих екологічно безпечних практик аграрних ММСП забезпечить збереження біологічного розмаїття та сповільнить негативні наслідки зміни клімату.

Зважаючи на Європейський Зелений курс, українським мікро- та малим сільськогоспо-

дарським підприємствам слід розпочати переорієнтацію на екологічно чисте агропродовольче виробництво та розвиток розумного землеробства, що дозволить досягти відповідності української сільськогосподарської продукції екологічним вимогам ЄС. Як результат, український традиційний експорт матиме попит на їх ринку.

Тобто, зовнішнє середовище є сприятливим для створення інформаційного ресурсу по галузевому принципу, що дозволить сконцентрувати в одному місці інформацію про кращі сучасні агропрактики та забезпечить доступ до них для суб'єктів в сфері агробізнесу, зокрема, через канали поширення інформації у системі сільськогосподарського дорадництва [2].

Україна часто асоціюється з великою аграрною країною. Аграрний бізнес є важливою складовою економіки країни, тут зайнята значна кількість людей. Це є однією із причин наявності великої кількості інтернет-ресурсів. Розглянемо найбільші та найпопулярніші з них.

Latifundist Media. Один із найбільших електронних ресурсів про сільське господарство України, який об'єднує сайти Latifundist.com, Elevatorist.com, Kurkul.com, AgroPolit.com, Traktorist.ua, Superagronom.com. удиторія. Видання будуть цікаві як для звичайного фермера, так і менеджера агрохолдингу або просто людини, що живе в сільській місцевості. Особливість: магазин LatifundiMag.com, в якому можна купити моделі тракторів, футболки з агромотивами, розмальовку "Пригоди гуся" і багато іншого.

AgroPortal. На порталі є досить якісна площа для ведення блогів, де можна почитати ТОПів агробізнесу України або іноземних експертів. Має колекцію відео про різні аспекти ведення агробізнесу.

Agraveгу позиціонує себе як портал для тих хто в темі – студентів, фермерів і професіоналів.

Landlord. Тут можна подивитися історії успіху, огляди і рейтинги агробізнесу. Крім того, журналісти пишуть про правила прибуткового бізнесу. Landlord публікує аналітику і рекомендації, що впливають на розвиток агробізнесу. Аудиторія окреслена назвою ресурсу.

Інформаційно-аналітична група компаній «ProAgro Group». Один з лідерів українського ринку аграрних ЗМІ, аграрної аналітики та провідний організатор ділових подій для фахівців АПК. Основні продукти «ProAgro Group»: щоденна стрічка актуальних новин аграрних ринків України та світу; дослідження окремих сегментів аграрного ринку, зарубіжних ринків,

статистика і прогнози; типові бізнес-плани і бізнес-плани за індивідуальними замовленнями; організація ключових ділових подій для фахівців АПК; комплексні рішення по просуванню товарів та послуг на аграрний ринок; організація подій під замовлення (дні поля, презентаційні зустрічі, корпоративні події тощо).

UkrAgroConsult. Медіа спеціалізується на аграрних ринках України і країн Чорноморського регіону. Крім того, на сайті публікують новини, аналітику і ексклюзиви від організацій, з якими співпрацює агентство. Пропонує платні онлайн-платформи для учасників агоринку, в яких публікують аналітику і власні дослідження. Аудиторія: аграрії, фермери, топ-менеджери. Особливість: за передплатою на онлайн огляди, читачеві надають доступ до мобільного додатку Black Sea Grain & Oil безкоштовно.

AgroReview. Позиціонує себе як онлайн-ресурс, який висвітлює агрожиття України і публікує щоденник успіхів аграрної галузі. AgroReview також окреслює процеси і персоналії, які рухають аграрну сферу: свіжа ринкова аналітика, інтерв'ю з провідними фахівцями, ефективні інновації та бізнес-кейси, історії успіху аграрного бізнесу. Аудиторія: топ-менеджери, лідери аграрного ринку, аграрії. Особливість: рубрика "Персона", де публікують думки фахівців і міністрів агросфери щодо проблем агоринку України.

AgroNews висвітлює роботу вітчизняних та іноземних аграрних експертів. Також займається дослідженнями, публікує інформаційні графіки про стан ринку продовольства, земельного банку тощо. Аудиторія: малий та середній бізнес. Особливість: рубрика "Агровідео", де журналісти розміщують актуальний відеоматеріал щодо агровиробництва загалом.

Пропозиція. Журнал та Агропортал для агробізнесу. Оперативна інформація про сільське господарство загалом і агропромисловий комплекс України.

Аграрії Разом. Сайт, який стане в нагоді для агрономів та сільгоспвиробників, адже це онлайн-видання спеціалізується на інструментарії для ефективного рослинництва.

Aggravity. Аграрна інформаційна агенція, яка пропонує найактуальніші АПК новини, авторські колонки, моніторинги, інтерв'ю та цікаві спецпроекти.

Seeds. Платформа, що присвячена агробізнесу. Тут можна знайти інформацію про історії успіху підприємців і сільгоспвиробників, про сімейні господарства, агро лайфхаки та корисну інформацію.

Agri-gator. Інтегрована платформа найактуальніших агроновин. Публікують виключно

аналітичний та журналістський продукт з найкращих аграрних ЗМІ України. Також на сайті розміщують власний ексклюзивний контент і новини компаній.

АгроПравда. Спеціалізований портал про транспорт для сільського господарства. Саме тут можна отримати інформацію зі світу сільгосптехніки і агробізнесу, відвідати розділ пропозицій сільгосптехніки або отримати консультацію на професійному форумі.

AgroTimes. Діловий аграрний інтернет-ресурс, який публікує головні аграрні новини. Група AgroTimes – це водночас декілька спеціалізованих видань: The Ukrainian Farmer, AgroTimes, Наше Птахівництво, Плантатор, Садівництво по-українськи, Аграрна Еліта України.

Аналіз провідних інтернет-ресурсів засвідчує: вони пропагують кращі агропрактики, однак здебільшого, така тематика є для них побічним продуктом; більшість ресурсів не бачать своїми клієнтами мікро- та малий аграрний бізнес.

Є декілька видань, що спеціалізуються на агроінноваціях.

Журнал «Аграрні інновації» – рецензований науковий журнал. Засновано у квітні 2020 року Інститутом зрошувального землеробства Національної академії аграрних наук України. Програмні цілі: публікація наукових статей, у яких розглядають результати досліджень теоретичного і практичного змісту з питань аграрних наук і продовольства, оглядових і дискусійних статей.

Журнал Національної академії наук України «Наука та інновації». Основну увагу приділено висвітленню проблем інноваційної політики в Україні, результатів перспективних досліджень та новітніх розробок інститутів Національної академії наук України, університетів та інших організацій, а також питань комерціалізації наукових проєктів і впровадження їх у виробництво.

Деякі з проєктів міжнародної технічної допомоги намагаються створити власні ресурси, де зібрані кращі агропрактики. Наприклад, «АГРОВІКІ – ПЕРША ПЛАТФОРМА АГРАРНИХ ЗНАНЬ» створена за участі Українського проєкту бізнес-розвитку плодоовочівництва (UHBDP), який є на фініші власної діяльності. Платформа формувалася тривалий час як результат роботи UHBDP і виглядає доволі солідно. Зорієнтована на сільськогосподарські ММСП. Очевидно, що відсутність джерел стабільного фінансування для платформ інформаційних ресурсів, зорієнтованих на сільськогосподарські ММСП є загрозою для їх сталості.

Основними споживачами онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики» будуть наступні категорії споживачів:

- мікросільськогосподарські підприємства;
- малі сільськогосподарські підприємства;
- середні сільськогосподарські підприємства.

Споживачами послуг онлайн-ресурсу будуть також інші продуценти, поширювачі, впроваджувачі та споживачі агроінновацій і кращих агропрактик.

Ключовими клієнтами онлайн-платформи «Кращі агропрактики» є продуценти, впроваджувачі та споживачі кращих агропрактик.

Ключовими партнерами онлайн-платформи «Кращі агропрактики» мають стати продуценти та споживачі кращих агропрактик, тобто сільськогосподарські підприємства. Процес впровадження новацій залежить від поінформованості менеджменту сільськогосподарських підприємств про їх наявність, економічну ефективність, а також вони мають бути доступними для огляду та вивчення [3]. І тут ключова роль має належати сільськогосподарським дорадчим службам.

Для охоплення більшої кількості таких продуцентів та споживачів, найбільш ефективно налагодити співпрацю зі створеними ними об'єднаннями (рис.1). Насамперед, йдеться про такі об'єднання:

- Асоціація фермерів та приватних землевласників України (АФЗУ). Асоціація об'єднує більшість фермерських господарств країни, переважно малих та середніх. Інформаційні ресурси АФЗУ використовують для популяризації сучасних, ефективних методів господарювання в умовах обмеженості площі землекористування, висвітлення змісту основних законодавчих актів з відповідними коментарями фахівців тощо.

- Аграрний союз України об'єднує, здебільшого, середні сільськогосподарські підприємства, що утворені на базі колишніх колгоспів.

Водночас є відносно нещодавно утворені інші універсальні об'єднання, що включають незначну кількість виробників сільськогосподарської продукції, однак доволі динамічно розвиваються, котрі також варто розглядати як потенційних партнерів. Наприклад, Всеукраїнська аграрна рада, Всеукраїнський конгрес фермерів тощо.

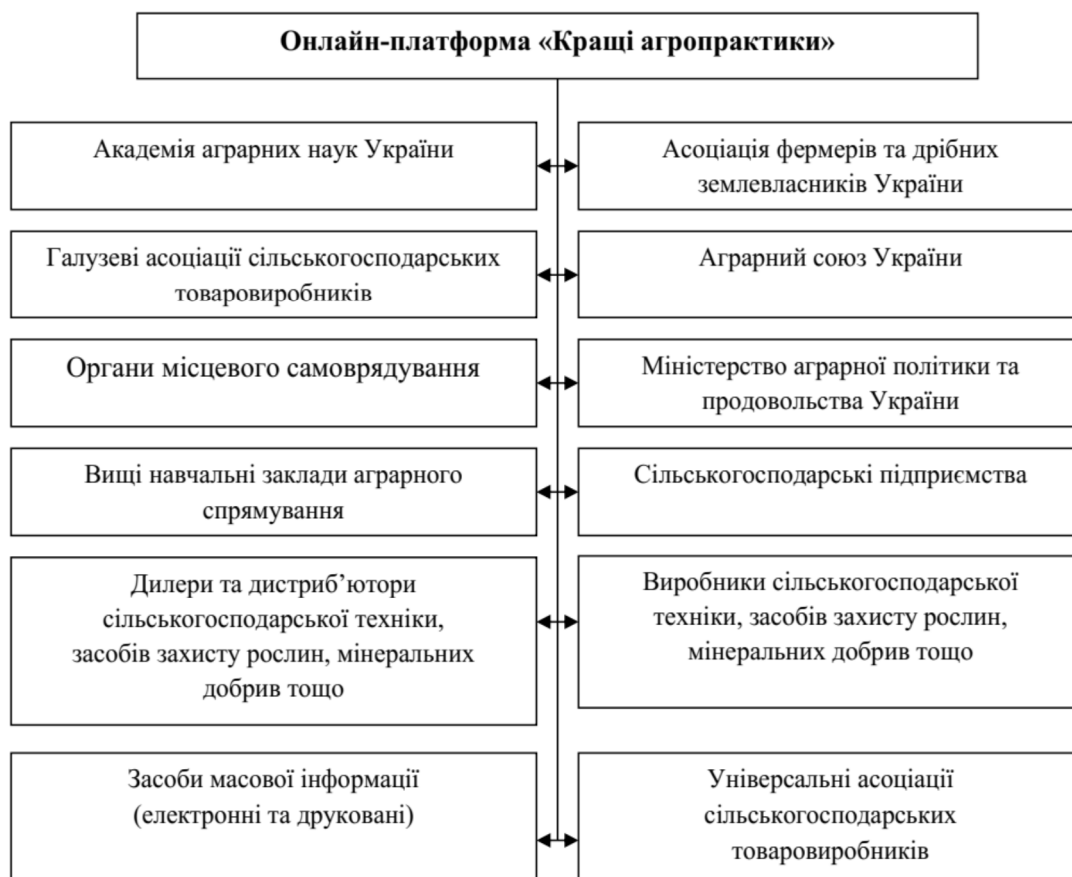

Рис. 1. Учасники онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики».

До ключових партнерів слід віднести вузькоспеціалізовані об'єднання окремих видів чи груп сільськогосподарської продукції. Наприклад, Українська асоціація виробників картоплі, Асоціація "Ягідництво України", Асоціація "Виноградари та винороби України", Асоціація крафтових виробників, що працюють як на національному, так і локальному рівнях.

Важливим продуцентом та постачальником інновацій, кращих агропрактик, які слід розглядати як партнерів, також є:

- Національна академія аграрних наук України. НДІ та дослідні станції системи НААН України здійснюють розробку, дослідне випробовування та економічне обґрунтування технологій виробництва, зберігання сільськогосподарської продукції з урахуванням природно-кліматичних умов України.

- Вищі навчальні заклади аграрного спрямування (ВНЗ). Здійснюють підготовку фахівців, які мають теоретичні знання та практичний досвід щодо використання інноваційних технологій в сільськогосподарському виробництві. Також науково-педагогічні працівники вищих навчальних закладів здійснюють розробку, випробовування технологій виробництва сільськогосподарської продукції [4].

Ще один канал постачання агропрактик – виробники, постачальники, дилери, дистриб'ютори техніки, насінневого та племінного матеріалу, засобів захисту рослин, мінеральних добрив тощо. Вони не лише здійснюють просування своїх товарів на специфічний сегмент ринку матеріальних ресурсів для сільськогосподарських підприємств, а й демонструють нові можливості для ведення аграрного бізнесу.

Засоби масової інформації – друковані та електронні, які висвітлюють проблеми аграр-

ного сектору України є важливим партнером для пропагування та просування сучасних інноваційних рішень в сільському господарстві, висвітлення процесу формування законодавчого поля функціонування суб'єктів агропродовольчого ринку [5]. Крім того, ЗМІ часто є постачальником інформації про кращі агропрактики.

Органи виконавчої влади та місцевого самоврядування встановлюють правила гри на ринках сільськогосподарської продукції, інновацій – національному та локальних. Від їх позиції залежить, яким буде середовище для продукування та поширення кращих агропрактик. Крім того, вони визначають характер, напрями, розміри та процедури державної підтримки для такої діяльності. Слід врахувати й те, що органи виконавчої влади та місцевого самоврядування є важливим каналом для комунікації як для виявлення продуцентів кращих агропрактик, так і донесення інформації до широкого кола потенційних споживачів таких агропрактик.

Можна говорити про значну потенційну клієнтську та партнерську базу онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики», що є передумовою для успішного бізнесу.

Для того щоб спроектувати онлайн-ресурс як бізнес, важливо оцінити його потенційну клієнтську базу.

Серед клієнтів онлайн-ресурсів можна виділити такі групи: підприємства – юридичні особи, фізичні особи-підприємці та особисті селянські господарства.

Необхідно зазначити, впродовж досліджуваного періоду спостерігається скорочення суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу, здебільшого через скорочення фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу (табл.1).

Таблиця 1 – Кількість суб'єктів господарювання у сільському господарстві

Рік	Кількість суб'єктів господарювання				
	Загалом, одиниць	підприємства		фізичні особи-підприємці	
		одиниць	у % до загального показника	одиниць	у % до загального показника
2015	79284	46744	58,96	32540	41,04
2016	74620	44998	60,3	29622	39,70
2017	76593	50115	65,43	26478	34,57
2018	76328	50504	66,17	25824	33,83
2019	75450	50239	66,59	25211	33,41
2020	73368	49452	67,4	23916	32,60

У більшості випадків цей процес здійснюється через їх трансформацію в юридичні особи. Однак необхідно зазначити, що навіть в нинішніх умовах зберігається значна кількість суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу – фізичних осіб.

Тридцятирічний період розвитку ОСГ переконує, що в кризових умовах, в яких опинився корпоративний сектор аграрної економіки, селянські господарства стали важливим і стабільним джерелом забезпечення продовольством як сільського, так і міського населення. Серед економічних причин існування ОСГ вітчизняні науковці переважно виділяють недостатні обсяги виробництва сільськогосподарськими підприємствами, які не спроможні формувати достатні товарні пропозиції сільськогосподарської продукції [6]. Крім того, погіршення економічного становища в аграрному секторі країни негативно позначилося на умовах життя та соціальній ситуації на селі, що також стало поштовхом для розвитку особистих селянських господарств.

Протягом 2018–2020 рр. спостерігається зменшення чисельності особистих селянських господарств, що зумовлено соціальними та економічними чинниками (табл. 2).

У сучасних умовах особисте селянське господарство являє собою структурний елемент агропромислового комплексу країни і виконує такі економічні функції:

- виробництво додаткової сільськогосподарської продукції – валової і товарної;
- підвищення рівня життя сільського населення через збільшення доходів, поліпшення матеріального становища тощо.

З огляду на ринкові відносини у сільському господарстві особисте селянське господарство слугує організаційно-правовою формою сільськогосподарського виробництва, багатогалузевим споживчо-товарним господарством, з історично зумовленою самозайнятістю сільської родини, що спрямовано на задоволення власних потреб, а також на реалізацію надлишків сільськогосподарської продукції [7].

Більшість суб'єктів сільського господарства за розмірами землекористування можна віднести до ММСП. Середній розмір сільськогосподарських угідь у користуванні одного фермерського господарства, що мали сільськогосподарські угіддя, становив у 2020 році 83,8 га, а сільгоспідприємств – 76,3 га.

Очевидно, що необхідна потенційна клієнтська основа для онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики».

Якщо розглядати онлайн-ресурс «Кращі агропрактики» як частину дорадництва, то важливим є аналіз платоспроможності клієнтів, їх готовності платити за дорадчі послуги. Аналіз особливостей ринкового попиту сільськогосподарських товаровиробників на дорадчі послуги в Україні засвідчує, що 50 % агровиробників періодично звертаються за консультаційними послугами 5 разів і більше у рік. Водночас інша частина агровиробників зазначили періодичність потреби в консультаційному супроводі 5 разів і менше упродовж року.

Частина виробників не користується консультаційними послугами з низки причин (рис. 2).

Таблиця 2 – Динаміка чисельності особистих селянських господарств та площі землекористування (станом на 1 січня)

Показник	Рік			2020 р. %, до	
	2018	2019	2020	2018 р.	2019 р.
Кількість господарств, тис. од.	4031,7	3996,5	3975,1	98,6	99,5
Площа земельних ділянок, тис. га	6175,6	6132,2	6133,6	99,3	100,0
У тому числі з цільовим призначенням					
для будівництва й обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд	793,3	791,0	788,3	99,4	99,7
для ведення особистого селянського господарства	2551,3	2513,4	2512,6	98,5	100,0
для ведення товарного сільськогосподарського виробництва	2799,3	2777,1	2781,8	99,4	100,2
з них узятих в оренду	338,5	345,0	348,2	102,9	100,9

Джерело: складено за даними Державної служби статистики України.

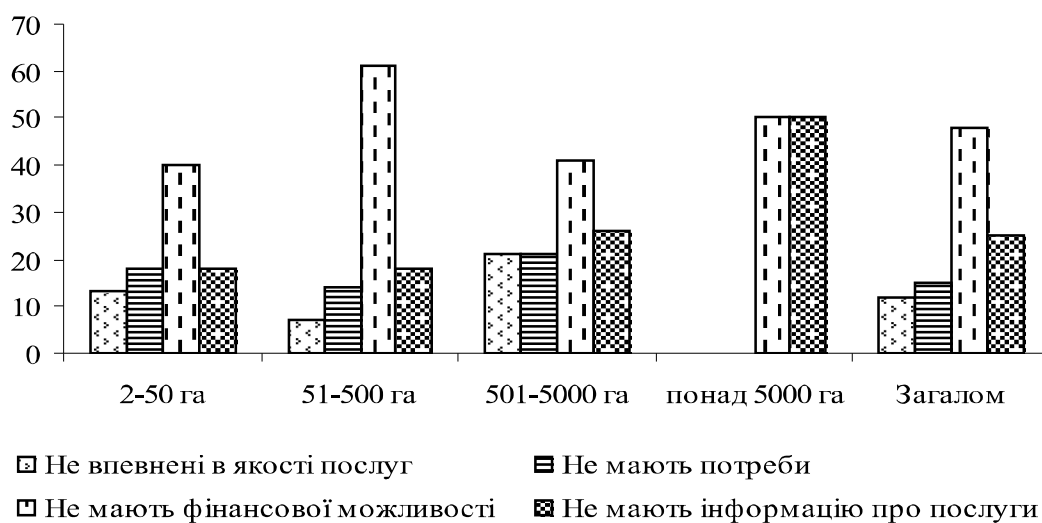

Рис. 2. Причини відмови від користування консультаційними послугами.

На відсутність інформації вказують всі групи виробників.

Малі виробники скаржаться на нестачу фінансових ресурсів для користування консультаційними послугами [8]. Для великих агрохолдингів чинники фінансових ресурсів і якості послуг не були критичними. Насамперед вони вказали на два чинники – немає потреби, що цілком прогнозовано через наявність кваліфікованих фахівців у складі таких великих агроформувань і брак інформації щодо надання кваліфікованих консультаційних послуг.

Готовність агровиробників до оплати за консультаційні послуги є важливим елементом оцінки бізнес-спроможності ідеї онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики». Дослідження засвідчують, що 30,2 % готові оплачувати, а 53,2 % – залежно від розміру оплати. І лише 16,5 % не готові оплачувати послуги.

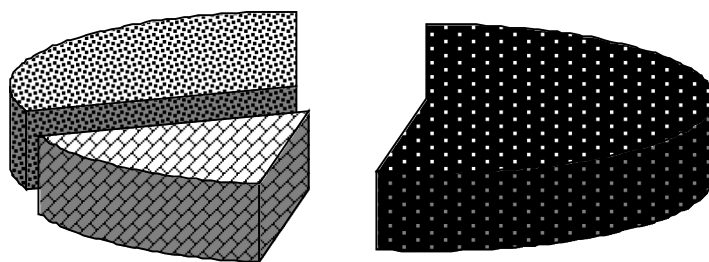
Отже, існують фінансові передумови для функціонування онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики» як бізнесу у системі сільськогосподарської дорадчої діяльності: більшість товаровиробників готові користуватися дорадчими та консультаційними послугами. Щоправда, важливими є декілька умов, зокрема: якість послуг і доступна вартість послуг.

Щодо отримання платних консультаційних послуг із використанням цифрових технологій (через інтернет, спеціалізоване програмне забезпечення, письмові консультації через е-майл, соціальні мережі, усне консультування по скайпу тощо), то в цьому випадку лише половина виробників вказують на готовність до користування цифровими каналами комунікації (рис. 3).

При цьому основною причиною неготовності користування цифровими технологіями зазначають: невпевненість виробників в ефективності подібного методу; нестача знань і навиків, відсутність відповідного обладнання (рис. 4).

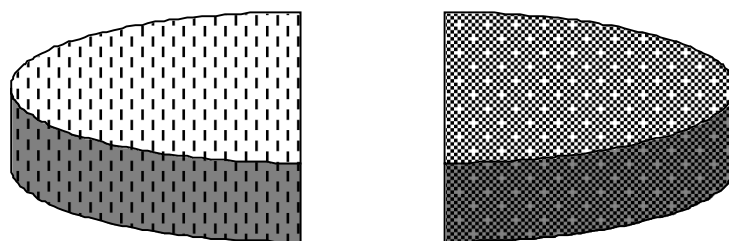
Неготовність половини потенційних клієнтів до роботи з електронними комунікаціями, якою є онлайн-ресурс «Кращі агропрактики», слід розглядати як несприятливе середовище і загрозу для успішної бізнес діяльності цього ресурсу. Така ситуація потребує залучення додаткових ресурсів для подолання наявних бар'єрів у середовищі потенційних клієнтів – популяризації онлайн-технологій, навчання потенційних клієнтів (рис. 5).

Малі та середні сільгоспвиробники обмежені у доступі до кращих сучасних агропрактик через наявність об'єктивних і суб'єктивних чинників [9]. За даними Державної служби статистики України станом на початок 2020 р. малих сільськогосподарських підприємств нараховувалося 73,2 тис. одиниць, із них 67,6 тис. мікросуб'єктів господарювання. Більшість малих суб'єктів господарювання в сфері агробізнесу використовують типові технології виробництва сільськогосподарської продукції в умовах обмеженості площ сільськогосподарських угідь, низького рівня забезпечення власними фінансовими ресурсами, що в нинішніх умовах не забезпечує високий рівень прибутковості та конкурентоспроможності як на внутрішньому так і зовнішньому ринках агропродовольства [9]. Ця обставина потребує модернізації процесів технологічних, організаційних, управлінських тощо через практичне застосування інновацій за виробництва сільськогосподарської продукції.

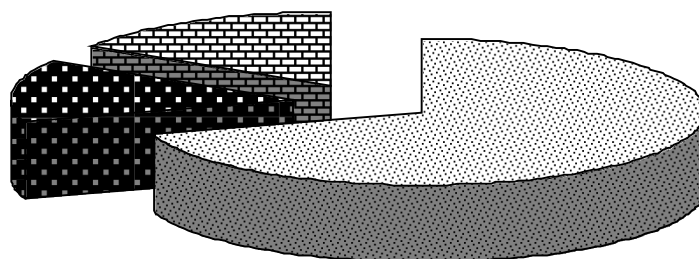
■ Залежить від розміру □ Ні ☑ Так

Рис. 3. Оцінка готовності користуватися консультаційними послугами на платній основі.

☑ Так, готовий □ Ні, не готовий

Рис. 4. Оцінка готовності скористатися консультаційними послугами з використанням цифрових технологій на платній основі.

☑ Не переконаний у ефективності такого підходу
 ■ Не маю відповідного обладнання
 ☑ Не вистачає знань та навиків

Рис. 5. Причини неготовності користуватися консультаційними послугами з використанням цифрових технологій.

Тому, організація заходів із поширення ідеї використання кращих агропрактик, їх передачі від фермера до фермера – одна із ключових дій команди онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики «фермер-фермеру». До такої діяльності долучатимуться партнери та постачальники кращих агропрактик.

Формування та постійна підтримка банку кращих агропрактик. Насамперед, йдеться про виявлення кращих агропрактик, їх опис та забезпечення доступності для широкого кола споживачів.

На сьогодні є чимало ресурсів – сайтів, платформ, інтернет-каналів, ЗМІ, котрі намагаються просувати аграрні інновації та кращі агропрактики. Створюють їх різні суб'єкти, зокрема, проекти міжнародної технічної допомоги. Водночас, вони практично не пов'язані між собою. Деякі зникають чи перестають підтримуватися їх власниками. Постає завдання інтегрувати наявні бази знань про кращі агропрактики на одній платформі, щоб створити єдиний великий банк банків кращих агропрактик.

Створення єдиного інформаційного ресурсу «Кращі агропрактики» BestAgro дозволить сформуванню єдиного інформаційного середовища поширення знань про передовий досвід провідних сільськогосподарських підприємств та розробки науково-дослідних установ і вищих навчальних закладів аграрного профілю. Такий інформаційний ресурс стане ключовою ланкою комплексної системи освоєння інновацій в аграрному секторі, зокрема, для ММСП, що складається з головних і регіональних галузевих центрів у формі структурних підрозділів сільськогосподарської дорадчої служби, банків інформаційних ресурсів закінчених наукових розробок та інноваційних проектів.

Така діяльність передбачає тісну взаємодію із партнерами. Для активізації такої діяльності буде запроваджено конкурси на виявлення кращих агропрактик та кращих їх впроваджувачів.

Для того щоб сервіси дійсно допомагали в прийнятті тих чи інших управлінських рішень, вони мають містити актуальні і достовірні дані. Тому передбачається постійне оновлення ресурсу.

Така діяльність передбачає залучення усіх каналів для поширення кращих агропрактик. Йдеться як про власні канали поширення НАСДСУ, так і канали партнерів. Для активізації такої діяльності будуть залучені журналісти, насамперед аграрних видань. Для цього передбачається координація діяльності через Спілку аграрних журналістів України.

Наявні стимули з боку держави для продуцентів, поширювачів та впроваджувачів інно-

вацій, кращих агропрактик є наразі незначними [10]. Поліпшення таких умов є важливою складовою для діяльності онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» BestAgro.

Передбачається, що будуть проаналізовані наявні інституційні умови та, за результатами такого аналізу, будуть підготовлені пропозиції про їх поліпшення.

Для залучення ресурсів щодо підвищення спроможності ММСП слід використовувати цифрові технології.

НАСДСУВ вишукуватиме можливості для навчання суб'єктів сільськогосподарського ММСП у сфері використання цифрових технологій.

Люди є ключовим ресурсом для будь-якої організації, проекту, зокрема для проекту зі створення та підтримки діяльності онлайн-ресурсу «Кращі агропрактики «фермер-фермеру». На початковому етапі ключовим ресурсом є команда НАСДСУ.

Для фахівців НАСДСУ поширення кращих агропрактик є звичною діяльністю. Водночас, сучасні технології постійно удосконалюються, тому регулярне навчання фахівців НАСДСУ є одним із важливих завдань в діяльності онлайн-ресурсу.

Передбачається, що з часом онлайн-ресурс «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» BestAgro перетвориться у комерційний проєкт НАСДСУ. Необхідні будуть експерти для оцінки ефективності агропрактик. Для такої діяльності слід підготувати відповідний персонал.

Зважаючи на те, що запланована діяльність є новацією як для України загалом, так і для фермерів, дорадників, такий проєкт може мати чималу тривалість у часі. Зважаючи на світовий досвід, на першому етапі складно очікувати самоокупності проєкту. Перехід до самоокупності буде здійснюватися поступово: демонстрація ефективності ресурсу дозволить залучити клієнтів, готових платити за використання чи розміщення інформації, реклами послуг та відповідних товарів, пов'язаних із аграрним виробництвом.

Для створення онлайн-платформи «Кращі агропрактики для ММСП» потрібне разове придбання оргтехніки та розробка відповідних сайтів і промороликів тощо. У майбутньому постане необхідність у нових приміщеннях для підтримки діяльності онлайн-ресурсу.

Через відсутність єдиної інформаційної системи збору, систематизації і розповсюдження інформації про кращі сучасні агропрактики, вони практично не відомі широкому загалу ММСП, мало використовуються у їх вироб-

ничій діяльності. Слід також зазначити, що в Україні наразі невелика кількість ММСП розуміє важливість використання екологічно чистих та ресурсоощадних технологій. Світовими та європейськими трендами нині є ведення агровиробництва з мінімізацією впливу на навколишнє середовище [12]. Вивчення та розповсюдження кращих екологічно безпечних практик аграрних ММСП забезпечить збереження біологічного розмаїття та сповільнить негативні наслідки зміни клімату.

Онлайн-ресурсний центр «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» має на меті забезпечити агро ММСП практичними знаннями та показовою базою про сучасні аграрні технології в Україні та світі, які можна впровадити в плодоовочевому секторі, секторі тваринництва, аквакультури, птахівництва (окрім курей), кондитерської та крафтової продукції. Такий ресурс має стати комунікаційною платформою, насамперед, між тими, хто впроваджує сучасні підходи і технології, та їхніми потенційними послідовниками.

Зважаючи на те, що ключовими бенефіціарами ресурсного центру є суб'єкти підприємницької діяльності, є очевидною ідея перетворення центру у суб'єкт підприємницької діяльності, який надає послуги як таким суб'єктам, так і органам влади, органам місцевого самоврядування для успішного впровадження аграрної політики, розвитку сільського підприємства.

Висновки. Отже, ресурсний центр «Кращі агропрактики «фермер-фермеру» допоможе вирішувати проблеми та завдання не лише продуцентів, поширювачів та впроваджувачів агроінновацій, кращих агропрактик, а й органів виконавчої влади та місцевого самоврядування.

Послуги, які будуть надаватися через онлайн-платформу «Кращі агропрактики для ММСП», зможуть забезпечити поширення інноваційних технологій, які мають практичне застосування в середовищі малих та середніх суб'єктів підприємницької діяльності в сфері агробізнесу.

Використовуючи онлайн-платформу як комунікатор, планується забезпечити постійний та ефективний зв'язок між сільськогосподарськими товаровиробниками, науковцями, освітянами та дорадниками.

Створення інформаційного ресурсу по галузевому принципу дозволить сконцентрувати в одному місці інформацію про кращі сучасні агропрактики та забезпечить доступ до них для кінцевих споживачів – сільськогосподарських товаровиробників, використовуючи наявні канали поширення інформації у системі сільськогосподарського дорадництва.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Бреус С., Байрамов М. Управління продуктивними інноваціями у контексті їх впровадження суб'єктом господарювання. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2020. Вип. 3. С. 55–61.
2. Сокол Л.М. Дорадництво у забезпеченні сталого розвитку агросфери. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2015. Вип. 211(1). С. 162–170.
3. Дячков Д.В., Простак О.С., Теняно А.О. Напрями підвищення ефективності управління інноваціями у сільськогосподарських підприємствах. Економічний форум. 2019. № 4. С. 122–129.
4. Кудінова І.П. Сільськогосподарське дорадництво в Україні: проблеми та шляхи розвитку. Біоресурси і природокористування. 2014. Т. 6, № 5–6. С. 133–137.
5. Свиноус І.В. Формування інформаційно-консультативного забезпечення функціонування суб'єктів аграрного ринку. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2017. № 1–2. С. 269–275.
6. Іщенко А.В., Свиноус І.В. Організаційно-економічні засади функціонування особистих селянських господарств в Україні. Економіка та управління АПК. 2017. № 2. С. 78–86.
7. Свиноус І.В., Ібатуллін М.І. Розвиток кооперативних зв'язків при виробництві і збуту продукції особистими селянськими господарствами. Інноваційна економіка. 2015. № 3. С. 180–184.
8. Ільків Л.А. Дорадництво як один із найважливіших чинників підвищення ефективності аграрного виробництва. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Сер.: Економіка, аграрний менеджмент, бізнес. 2013. Вип. 181(2). С. 142–145.
9. Білінська В. Сучасні інноваційні технології в сільському господарстві: основна характеристика та перспективи впровадження. Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Сер.: Економіка. 2015. Вип. 7 (172). С. 74–80.
10. Дорош-Кізім М.М., Дадак О.О., Гачек Т.С. Інновації в аграрному секторі України в контексті розвитку європейської інтеграції. Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. 2017. № 81. С. 11–21.
11. Лаврук В. В. Інноваційний продукт у сільському господарстві як результат інноваційного процесу. Ефективна економіка. 2010. № 5. С. 22–25.

REFERENCES

1. Breus, S., Bajramov, M. (2020). Upravlinnya produktivimi innovacziyami u konteksti yikh vprovadzhennya sub'yektom gospodaryuvannya [Management of product innovations in the context of their implementation by the business entity]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya* [Eastern Europe: Economy, Business and Management], no. 3, pp. 55–61.
2. Sokol, L.M. (2015). Doradnicztvo u zabezpechenni stalogo rozvitku agrosferi [Advice on ensuring sustainable development of the agricultural sector]. *Naukovij visnik Nacjonal'nogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannya Ukrayini. Seri'ya: Ekonomika, agrarnij*

menedzhment, biznes [Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Series: Economics, agricultural management, business]. Vol. 211(1), pp. 162–170.

3. Dyachkov, D.V., Prostack, O.S., Tenyanko, A.O. (2019). Napryami pidvishhennya efektyvnosti upravlinnya innovaciyami u silskogospodarskikh pidpriyemstvakh [Directions for improving the efficiency of innovation management in agricultural enterprises]. Ekonomichnij forum [Economic Forum]. No 4, pp. 122–129.

4. Kudinova, I.P. (2014). Silskogospodarske doradnicztvo v Ukraini: problemi ta shlyakhi rozvitku [Agricultural advisory in Ukraine: problems and ways of development]. Bioresursi i prirodokoristuvannya [Bioresources and nature management]. Vol. 6, no 5–6, pp. 133–137.

5. Svinous, I.V. (2017). Formuvannya informacijnno-konsultativnogo zabezpechennya funkcionuvannya subyektiv agrarnogo rinku [Formation of information and advisory support for the functioning of the agricultural market]. Zbirnik naukovikh prac Tavrijskogo derzhavnogo agrotekhnologichnogo universitetu (ekonomichni nauki) [Collection of scientific works of the Tavriya State Agrotechnological University (economic sciences)]. No 1–2, pp. 269–275.

6. Ishhenko, A.V., Svinous, I.V. (2017). Organizacijno-ekonomichni zasady funkcionuvannya osobistikh selyanskikh gospodarstv v Ukraini [Organizational and economic principles of functioning of personal farms in Ukraine]. Ekonomika ta upravlinnya APK [Economics and management of agro-industrial complex]. No 2, pp. 78–86.

7. Svinous, I.V., Ibatullin, M.I. (2015). Rozvitok kooperativnikh zvyazkiv pri virobnicztvi i zbutu produkcziji osobistimi selyanskimi gospodarstvami [Development of cooperative relations in the production and sale of products by private farms]. Innovacijna ekonomika [Innovative economy]. No 3, pp. 180–184.

8. Ilkiv, L.A. (2013). Doradnicztvo yak odin iz najvazhlivishikh chinnikov pidvishhennya efektyvnosti agrarnogo virobnicztva [Advisory as one of the most important factors in improving the efficiency of agricultural production]. Naukovij visnik Nacjonalnogo universitetu bioresursiv i prirodokoristuvannya Ukraini. Ser.: Ekonomika, agrarnij menedzhment, biznes [Scientific Bulletin of the National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine. Ser.: Economics, agricultural management, business]. Vol. 181(2), pp. 142–145.

9. Bilinska, V. (2015). Suchasni innovacijni tekhnologiyi v silskomu gospodarstvi: osnovna kharakteristika ta perspektivi vprovadzhennya [Modern innovative technologies in agriculture: the main characteristics and prospects of implementation]. Visnik Kiyivskogo nacjonalnogo universitetu im. Tarasa Shevchenka. Ser.: Ekonomika [Bulletin of Kyiv National University. Taras Shevchenko. Ser.: Economics]. Vol. 7 (172), pp. 74–80.

10. Dorosh Kizim, M.M., Dadak, O.O., Gachek, T.S. (2017). Innovaciyi v agrarnomu sektori Ukraini v konteksti rozvitku yevropejskoyi integracziyi [Innovations in the agricultural sector of Ukraine in the context of the development of European integration]. Naukovij visnik LNUVMB imeni S.Z. Gzhiczko [Scientific Bulletin of LNUVMB named S.Z. Gzhitsky]. No 81, pp. 11–21.

11. Lavruk, V.V. (2010). Innovacijnij produkt u silskomu gospodarstvi yak rezultat innovacijnogo procesu

[Innovative product in agriculture as a result of the innovation process]. Efektivna ekonomika [Efficient economy]. No 5, pp. 22–25.

Значение онлайн-ресурсов в распространении агроинноваций

Коринец Р.Я., Бачинский Р.Л.

Доказано, что на сегодня микро- и малые сельскохозяйственные предприятия (ММСП) ограничены в доступе к лучшим современным агропрактикам из-за наличия как объективных, так и субъективных факторов.

Целью онлайн-ресурсного центра «Лучшие агропрактики «фермер-фермеру» является обеспечение агро ММСП практическими знаниями и показательной базой о современных аграрных технологиях в Украине и мире, которые можно внедрить в плодоовощном секторе, секторе животноводства, аквакультуры, птицеводства (кроме кур), кондитерской и крафтовой продукции. Такой ресурс должен стать коммуникационной платформой, в первую очередь между теми, кто внедряет современные подходы и технологии, и их потенциальными последователями.

Ввиду того, что ключевыми бенефициарами ресурсного центра являются субъекты предпринимательской деятельности, очевидна идея превращения центра в субъект предпринимательской деятельности, который предоставляет услуги как таким субъектам, так и органам власти, органам местного самоуправления для успешного внедрения аграрной политики, развития сельского предпринимательства.

Таким образом, ресурсный центр «Лучшие агропрактики «фермер-фермеру» поможет решать проблемы и задачи не только производителей, распространителей и внедрителей агроинноваций, лучших агропрактик, но и органов исполнительной власти и местного самоуправления.

Услуги, предоставляемые через онлайн-платформу «Лучшие агропрактики для ММСП», смогут обеспечить распространение инновационных технологий, имеющих практическое применение в среде малых и средних субъектов предпринимательской деятельности в сфере агробизнеса.

Используя онлайн-платформу в качестве коммуникатора, планируется обеспечить постоянную и эффективную связь между сельскохозяйственными товаропроизводителями, учеными, педагогами и советниками.

Создание информационного ресурса по отраслевому принципу позволит сконцентрировать в одном месте информацию о лучших современных агропрактиках и обеспечит доступ к ним для конечных потребителей – сельскохозяйственных товаропроизводителей, используя существующие каналы распространения информации в системе сельскохозяйственного консультирования.

Ключевые слова: инновация, сельскохозяйственное предприятие, онлайн-платформа, совещание, агропрактика.

The importance role and place of online resources in widespread agroinnovation

Korinets R., Bachynskiy R.

It has been proven that agricultural micro and small agricultural enterprises are limited in access to the best modern agricultural practices due to the presence of both objective and subjective factors.

The online resource center "Best practices of farmer-farmer practices" aims to provide agricultural MMAE with practical knowledge and demonstration base of modern agricultural technologies in Ukraine and the world, which can be implemented in the fruit and vegetable sector, livestock, aquaculture, poultry (except chickens), confectionery and craft products. Such a resource should become a communication platform, first of all, between those who implement modern approaches and technologies and their potential followers.

Given that the key beneficiaries of the resource center are business entities, the idea of transforming the center into a business entity that provides services to both such entities and authorities, local governments for the successful implementation of agricultural policy is obviously development of rural entrepreneurship.

Thus, the resource center "Best practices of farmer-farmer" will help to solve the problems and challenges not only of producers, distributors and implementers of

agricultural innovations, best agricultural practices, but also the executive and local governments.

The services provided through the online platform "Best Agricultural Practices for MMAE" will be able to disseminate innovative technologies that have practical application among small and medium-sized businesses in the field of agribusiness.

Using the online platform as a communicator, it is planned to ensure constant and effective communication between agricultural producers, scientists, educators and advisors.

Creating an information resource on a sectoral basis will allow to concentrate in one place information about the best modern agricultural practices and provide access to them for end users - agricultural producers, using existing channels of information dissemination in the system of agricultural advisory.

Key words: innovation, agricultural enterprise, online platform, advisory, agricultural practice.

Copyright: Корінець Р.Я., Бачинський Р.Л. © This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

ORCID iD:
Корінець Р.Я.
Бачинський Р.Л.

<https://orcid.org/0000-0003-4243-6745>
<https://orcid.org/0000-0002-7456-586X>